

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Світлана СИТНЯКІВСЬКА

Інна ЛІТЯГА

*Методичні рекомендації до виконання практичних завдань
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» з освітньої
компоненти*

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Житомир

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка

2024

УДК 364-3:37.013.42:378.22

ББК 74,6 (92)

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Від 29 березня 2024 р., протокол № 5 .*

Рецензенти:

Ірина КРУКОВСЬКА – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Житомирського медичного інституту ЖОР;

Сергій МИХНЮК - доктор філософії, старший викладач, кафедри управління та освітніх технологій, директор навчально-наукового центру виховної роботи і соціального розвитку;

Тетяна ШАНСКОВА – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Теорія і практика соціального управління

М 54 Методичні рекомендації до виконання практичних завдань для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» з освітньої компоненти «Теорія і практика соціального управління» / укладачі: Ситняківська С. М., Літяга І. В. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 80 с.

ISBN

У методичних рекомендаціях представлено матеріали з курсу «Теорія і практика соціального управління», необхідні для підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів бакалаврату спеціальності 231 «Соціальна робота». Методичні рекомендації можуть бути використані для проведення практичних занять в очній, змішаній та дистанційній формах навчання.

Методичні рекомендації призначаються студентам – майбутнім магістрам соціальної роботи, викладачам ЗВО, керівникам виробничих практик студентів гуманітарних

© Літяга І.В., 2024

© Ситняківська С. М., 2024

© ЖДУ імені Івана Франка, 2024

ЗМІСТ

1. Передмова.....	3
2. Розподіл навчального часу по темах і видах навчальних занять з освітньої компоненти.....	7
3. Загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів.....	14
4. Модуль 1. Теоретичні і практичні аспекти соціального управління.....	17
5. Перелік теоретичних питань до підсумкових модульних робіт, заліку з освітньої компоненти «Теорія і практика соціального управління».....	60
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів із освітньої компоненти.....	63
7. Рекомендована література до вивчення освітньої компоненти «Теорія і практика соціального управління».....	77

ПЕРЕДМОВА

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Теорія і практика соціального управління” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 231 “Соціальна робота” освітньої програми Соціальна робота. Соціальна педагогіка.

Метою викладання освітньої компоненти “Теорія і практика соціального управління” є опанування знаннями про основи теорії та практики соціального управління; про закономірності, принципи, методи, форми та механізми управління різноманітними явищами та процесами сучасного суспільства як на мікро-, так і на макрорівнях.

Предметом вивчення освітньої компоненти є управлінські аспекти в соціальній сфері.

Міждисциплінарні зв'язки простежуються із наступними освітніми компонентами: Соціально-педагогічна реабілітація, Основи професійної комунікації іноземною мовою.

Основними **завданнями** вивчення дисципліноосвітньої компоненти “Теорія і практика соціального управління” є:

- навчання студентів раціонально проектувати управлінські відносини та здійснювати ефективні перетворювальні впливи на соціальні об'єкти та процеси, людей, які беруть у них участь, задля отримання бажаних для управлінця результатів;
- навчання управляти, тобто оволодівати наукою та мистецтвом впливу на об'єкт управління, без пригнічення творчого потенціалу суспільства, сприяючи його розвитку та покращенню;
- сприяння накопиченню у студентів відповідних базових знань, розширенню їх кругозору та прищепленню культури управління.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність розробляти і управляти проектами.
- ЗК 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи.

СК 2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.

СК 3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

СК 4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

СК 5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

СК 6. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

СК 7. Здатність до професійної рефлексії.

СК 8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.

СК 9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.

СК 12. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

СК 14. Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.

СК 15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій.

Програмні результати навчання:

ПР 1. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР 2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

ПР 4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

ПР 6. Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.

ПР 8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПР 11. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командування та координувати командну роботу.

ПР 13. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

ПР 15. Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.

ПР 16. Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні.

ПР 19. Розробляти, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин, 3,5 кредити ЄКТС.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль I. Теоретичні і практичні аспекти соціального управління.												
Тема 1. Сутність і зміст соціального управління.	16	4	4	-	8	-	14	2	2	-	10	-
Тема 2. Історія управлінської соціальної думки.	12	2	2	-	8	-	10	-	-	-	10	-
Тема 3. Закони і принципи соціального управління.	17	2	4	-	11	-	14	2	2	-	10	-

Тема 4. Методи соціального управління.	12	2	2	-	8	-	14	2	2	-	10	-
Тема 5. Цілепокладан ня в управлінні.	12	2	2	-	8	-	12	-	2	-	10	-
Тема 6. Ціннісний вплив в соціальному управлінні.	12	2	2	-	8	-	10	-	-	-	10	-
Тема 7. Нормативне регулювання й моделювання в управлінні суспільними справами.	12	2	2	-	8	-	10	-	-	-	10	-
Тема 8. Інформаційне забезпечення соціального управління.	12	2	2	-	8	-	11	-	-	-	21	-
Разом за модулем 1	10 5	18	20	-	67	-	10 5	6	8	-	91	-

Усього годин	10 5	18	20	-	67	-	10 5	6	8	-	91	-
---------------------	---------	----	----	---	----	---	---------	---	---	---	----	---

Теми лекційних занять (денна форма навчання)

№ з/п		Кількість годин
1.	Сутність і зміст соціального управління.	4
2.	Історія управлінської соціальної думки.	2
3.	Закони і принципи соціального управління.	2
4.	Методи соціального управління.	2
5.	Цілепокладання в управлінні.	2
6.	Ціннісний вплив в соціальному управлінні	2
7.	Нормативне регулювання й моделювання в управлінні суспільними справами.	2
8.	Інформаційне забезпечення соціального управління.	2
	Разом	18

Теми лекційних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

		годин
1	Тема 1. Сутність і зміст соціального управління.	2
2	Тема 2. Закони і принципи соціального управління.	2
3	Тема 3. Методи соціального управління.	2
Всього:		6

Теми практичних/ семінарських занять (денна форма навчання)

№ з/п		Кількість годин
1.	Сутність і зміст соціального управління.	4
2.	Історія управлінської соціальної думки.	2
3.	Закони і принципи соціального управління.	2
4.	Методи соціального управління.	4
5.	Цілепокладання в управлінні.	2
6.	Ціннісний вплив в соціальному управлінні	2
7.	Нормативне регулювання й моделювання в управлінні суспільними справами.	2
8.	Інформаційне забезпечення соціального управління.	2
	Разом	20

**Теми практичних/ семінарських занять
(заочна форма)**

№ з/п	Назва теми	Кількіст ь годин
1	Сутність і зміст соціального управління.	2
2	Закони і принципи соціального управління.	2
3	Методи соціального управління.	2
4	Цілепокладання в управлінні.	2
Всього:		8

Самостійна робота (денна форма)

№ з/п		Кількість годин
1.	Сутність і зміст соціального управління.	8
2.	Історія управлінської соціальної думки.	8
3.	Закони і принципи соціального управління.	11
4.	Методи соціального управління.	8
5.	Цілепокладання в управлінні.	8
6.	Ціннісний вплив в соціальному управлінні	8

7.	Нормативне регулювання й моделювання в управлінні суспільними справами.	8
8.	Інформаційне забезпечення соціального управління.	8
	Разом	67

Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п		Кількість годин
1.	Сутність і зміст соціального управління.	10
2.	Історія управлінської соціальної думки.	10
3.	Закони і принципи соціального управління.	10
4.	Методи соціального управління.	10
5.	Цілепокладання в управлінні.	10
6.	Ціннісний вплив в соціальному управлінні	10
7.	Нормативне регулювання й моделювання в управлінні суспільними справами.	10
8.	Інформаційне забезпечення соціального управління.	21
	Разом	91

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзаменів або заліків.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
 - Прочитайте ці розділи.
 - Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.

- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.

- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.

- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.

- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).

- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.

- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.

- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).

- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

- Визначте рівень знань з кожного питання.

- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять та виконання практичних завдань до лабораторних занять.

- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Примітка

- ✓ При виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за *консультацією* до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.

- ✓ Теми, які у повному обсязі виносяться на самостійне опрацювання, та індивідуальні завдання студент має *здати викладачу на консультації* (дату проведення консультації повідомляє викладач).

Модуль 1. Теоретичні і практичні аспекти соціального управління

Тема 1. Сутність і зміст соціального управління.

Сутність і зміст соціального управління. Управління як вплив на соціальні процеси як сфера свідомої діяльності людей. Соціальне управління як особлива сфера людської діяльності та людських відносин – управлінських, особлива група працівників – управлінців. Система управління. Цілепокладання як процес обґрунтування й формування цілей об'єкта, яким управляють. Нова парадигма управлінської теорії: творча особистість, сила інтелекту суспільства – сьогоdnішній головний зміст суб'єкта управління. Інтелектуальні, інформаційно-аналітичні системи управління, їх можливості цілісної зміни життя, покращення якості життя людей. Організаційні відносини – необхідний елемент системи управління.

Семінарське заняття №1, 2 (4 год.)

Тема 1-2.

Мета: Визначити поняття категорії соціального управління, об'єкта і суб'єкта соціального управління та видів соціального управління; розвивати інтелектуальні здібності, мовлення, пам'ять, увагу, уяву, мислення, спостережливість, активність, творчість, самостійність студентів; сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, поняття про категорію «соціальне управління», а також про об'єкт та суб'єкт соціального управління; ознайомлення студентів, майбутніх соціальних працівників, із видами та функціями соціального управління.

План семінарського заняття №1, 2.

1. Соціальне управління як галузь людської діяльності.

2. Об'єкт, суб'єкт та предмет соціального управління.
3. Аналіз понять управління, менеджмент та адміністрування у загальному і вузькому значенні.
4. Поняття «соціальне управління», вимоги до управлінця.
5. Види соціального управління.
6. Функції соціального управління.

Основні поняття: управління, менеджмент, соціальне управління, об'єкт, суб'єкт соціального управління, види та функції соціального управління.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект ХХІ. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. –

Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.

8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту.
URL:
<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).
9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL:
<http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.

6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.
7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Опрацювати тему, відповівши на тестові завдання:

1. Соціальне управління – це:
 - а) управління державою;
 - б) управління організацією;
 - в) управління людьми;
 - г) керівництво людьми і ресурсами;
 - д) немає правильної відповіді.
2. Чому рівні управління представлені у вигляді піраміди?
 - а) для характеристики чисельності апарату управління на різних рівнях;
 - б) для відображення значення кожного рівня управління;
 - в) для полегшення призначення управлінців на посаді;
 - г) для відображення ролей менеджерів;
 - д) немає правильної відповіді.
3. Управління - це:

- а) вплив на працівників відділу збуту;
- б) вплив на одного із працівників підприємства;
- в) вплив Верховної Ради України;
- г) цілеспрямований вплив на визначений об'єкт;
- д) вплив на суб'єкт управління.

4. Сприйнятливість і схильність до цілеспрямованого впливу суб'єкта взаємодії – це:

- а) управління;
- б) врахуванням окремих потреб;
- в) застосування;
- г) підпорядкування;
- д) непідпорядкування.

5. Чи відрізняються категорії «соціальне управління» та «менеджмент»?

- а) так, кардинально відрізняються;
- б) ні, вони тотожні;
- в) управління – це складова менеджменту;
- г) менеджмент – це складова соціального управління;
- д) менеджмент і соціальне управління – це несумісні поняття.

6. До організаційних структур управління відносять:

- а) продуктові організаційні структури;
- б) схематичне зображення процесу управління;
- в) організаційну структуру закладу;
- г) неорганізаційну структуру закладу;
- д) побутові організаційні структури.

7. Соціальне управління – це:

- а) керівництво;
- б) планування;
- в) дія на певний об'єкт;
- г) регулювання;
- д) маніпуляція.

8. Предметом науки управління є:

- а) конкуренти та постачальники;
- б) партії та профспілкові організації;
- в) соціально-культурні обставини;
- г) управлінські відносини;
- д) неуправлінські відносини.

9. Вид трудової діяльності з виконання функцій управління в організації:

- а) застосування суворих правил та стандартів;
- б) корпоративна діяльність;
- в) діяльність соціальних служб;
- г) управлінська діяльність;
- д) діяльність поза межами організації.

10. Система управління характеризується:

- а) економічною доцільністю;
- б) матеріальними стимулами;
- в) статутами;
- г) функціями та цілями діяльності;
- д) розважальною діяльністю.

Оцініть правильність тверджень (так, ні):

1. Головне завдання керівника – загальне управління процесом функціонування та розвитку системи.
2. Категорію службовців апарату управління складають керівники, директори, секретарі, друкарки, техніки, лаборанти та інші.
3. Мета суспільства – забезпечення безпеки своїх членів та підвищення якості їх життя.

Підготуйте доповідь або реферат. Теми рефератів:

1. Теорія соціального управління як наука.
2. Основні якості управлінця.
3. Особливості правового забезпечення управління організацією соціальної сфери в Україні.

4. Вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність закладу соціальної сфери.

Тема 2. Історія управлінської соціальної думки.

Історичні етапи становлення та розвитку управлінської думки, накопичення різноманітних поглядів, уявлень і досвіду на кожному з них: 1) древній період; 2) індустріальний; 3) період систематизації; 4) інформаційний.

Основні школи управління. Збільшення ролі «людського фактору» в теорії та практиці управління. Школи «людських відносин», «соціальних систем», «людських ресурсів» та ін. Загальне та особливе в різних періодах і школах соціального управління. Управлінська революція на Заході в 60 – 80-і роки ХХ століття, її сутність і зміст.

Семінарське заняття №3 (2 год.)

Мета: проаналізувати історію розвитку соціального управління; розвивати інтелектуальні здібності, творчість здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, поняття про основні школи соціального управління; ознайомлення студентів, майбутніх соціальних працівників, із загальним і особливим на різних історичних етапах розвитку соціального управління.

План семінарського заняття №3.

1. Історія формування соціального управління.
2. Наукові теорії соціального управління (Е. Демінг, Д Джуран).

3. Теорія соціального управління за Ф. Тейлором.
4. Характеристика різних управлінських шкіл.
5. Основні положення традиційного соціального управління.
6. Нові тенденції соціального управління.
7. Основні характеристики сучасного управління.

Основні поняття: тенденції, еволюція, управлінська школа, традиційне соціальне управління, нетрадиційне соціальне управління.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект XXI. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.
8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту. URL:

<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL: <http://www.enpui.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.
7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.

8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.
3. На прикладі конкретного історичного періоду проаналізувати систему управління (можна використовувати приклади визначних історичних постатей).

Опрацювати тему, відповівши на тестові завдання:

1. Створення ефективної системи управління в Україні слід починати з:
 - а) підбору інвесторів;
 - б) підбору робітників;
 - в) підбору менеджерів середньої ланки;
 - г) підбору керівних кадрів та їх навчання;
 - д) підбору меценатів.
2. Регулювання – це:
 - а) ліквідація порушень, виявлених у процесі перевірки трудових відносин між адміністрацією та працівниками;
 - б) делегування повноважень;
 - в) оцінка фінансових показників;
 - г) отримання прибутків та їх розподіл;
 - д) професійна оцінка кадрів.
3. Система управління характеризується:
 - а) економічною доцільністю;
 - б) матеріальними стимулами;

в) статутами;

г) функціями та цілями діяльності;

д) розважальною діяльністю.

4. Ідею досягнення поставленої мети, при правильній організації праці, відстоював:

а) Ф. Тейлор;

б) Г. Емерсон;

в) В. Сухомлинський;

г) Д. Карнегі;

д) власний варіант.

5. Необхідність зберігати і розвивати природні сили та обдарованість працівника пропагував у своїх теоріях:

а) Г. Емерсон;

б) Ф. Тейлор;

в) А. Файоль;

г) Ф. Джільберт;

д) Й.-Г. Песталоцці.

6. «Корпоративний дух» як один із важливих принципів теорії соціального управління розвивав у своїй теорії:

а) П. Зебров;

б) У. Тейлор;

в) В. Сухомлинський;

г) А. Файоль;

д) П. Наторп.

7. Керівництво – це:

а) основна функція управління;

б) конкретна функція управління;

в) об'єднувальна функція управління;

г) метод управління;

д) засіб управління.

8. Методи управління – це:

- а) проект розпорядження про нагородження грамотою;
- б) політика управління організацією;
- в) план наради з виробничих питань;
- г) технологічні карти;
- д) специфічні заходи управління.

9. Вивчення проблеми теорії соціального управління на науковому рівні розпочалося у:

- а) XVII;
- б) XXI ст;
- в) XX ст;
- г) XIX ст;
- д) XVII ст.

10. Теорію людських відносин розробив:

- а) Ф. Джільберт;
- б) У. Тейлор;
- в) А. Файоль;
- г) Є.В. Мейо;
- д) Й.-Г. Песталоцці.

Оцініть правильність тверджень (так, ні)

1. Перші сходи наука про організацію та соціальне управління здійснила в галузі промислового виробництва.
2. Вивчення проблем соціального управління організацією в умовах конкуренції розпочалася ще в XIX столітті.
3. Основні передумови ефективної роботи організації – правильна організація і контроль.

Підготуйте доповідь або реферат. Теми рефератів:

1. Сучасні реалії соціального управління.
2. Структуризація соціального управління.
3. Основні положення теорії людських відносин.

Тема 3. Закони і принципи соціального управління

Загальні, сутнісні та необхідні зв'язки, які вивчаються наукою управління. Єдність і відмінність управляючої та управляємої підсистем. Необхідність різноманіття, спеціалізації й інтеграції управління, пріоритетність соціальних ролей, збільшення суб'єктивності, інтелектуальності в управлінні, домінування глобальних, генеральних, стратегічних цілей у досягненні цілісності системи, підвищення ступеня самоуправляємості та самодіяльності кожної підструктури суспільства, його первинних ланок, кожної творчої особистості.

Принципи управлінської діяльності, які дозволяють формувати систему управління та підбирати сукупність методів, необхідних для досягнення цілей: єдиноначальності у прийнятті рішень і колегіальності при їх обговоренні; єдності впливу всіх методів управління для підтримки цілісності соціальної системи; сполучення галузевого й територіального управління; пріоритетності в досягненні стратегічних цілей; прогнозування результатів управління; мотивації праці; контролю і відповідальності за результати управління; раціонального підходу, підготовки, розстановки й використання кадрів управління та ін. Пізнання та використання законів і принципів управління – необхідна умова його ефективності й раціональності.

Мета: проаналізувати закони і принципи соціального управління; розвивати інтелектуальні здібності, творчість здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, поняття про принципи і закони соціального управління; ознайомлення студентів, майбутніх соціальних працівників, із необхідною умовою ефективності й раціональності їх використання.

План семінарського заняття №4-5.

1. Закони соціального управління.
2. Поняття «корпоративізму».
3. Закономірності соціального управління.
4. Принципи соціального управління.

Основні поняття: управління, соціальне управління, принципи управлінської діяльності, закони управлінської діяльності, соціальні ролі, стратегічні та поточні цілі, корпоративізм, самоуправління.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект XXI. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.

8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.
7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.

9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.
3. Заповнити таблицю про принципи соціального управління:

Принцип	Характеристика

4. Заповнити таблицю про закони соціального управління:

Закон	Характеристика

Питання для аналізу і самоперевірки:

1. Проаналізувати закони та принципи соціального управління, виділіть, на вашу думку, головні із них.
2. Проаналізувати взаємозв'язок між законами та принципами соціального управління. Яким чином він проявляється?

3. Чи можуть змінюватись закони та принципи соціального управління?
Якщо так, то яким чином?
4. Які із законів та принципів на сьогоднішній день є пріоритетними?
Проаналізуйте на основі конкретних прикладів.
5. Проаналізувати основні принципи формування організаційних структур управління.

Розробити тестові завдання по темі заняття на відміну від семінарського заняття (мінімум 10 тестів з 5 варіантами відповідей + ключ).
Провести під час одного із занять, перевірити, оцінити.

Тема 4. Методи соціального управління.

Сутність і специфіка методів управління. Комбінація різних методів управління (соціальних, економічних, соціально-психологічних, організаційно-адміністративних, самоуправлінських та ін.) й досягнення стану їх динамічної рівноваги. Використання наукових методів (проекування, прогнозування, моделювання та ін.) – основа підвищення ефективності й раціональності управління. Співвідношення самоуправління, саморегуляції і наукових методів управління. Необхідність поєднання різних методів – принцип управління.

Мета: проаналізувати методи соціального управління; розвивати інтелектуальні здібності, творчість здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, поняття про методи соціального управління; ознайомлення студентів, майбутніх соціальних працівників, із необхідною умовою ефективності й раціональності використання наукових методів.

План семінарського заняття №6.

1. Поняття методу управління.
2. Організаційно-адміністративні методи управління.
3. Економічні методи управління.
4. Соціально-психологічні методи управління.
5. Методи соціального управління.

Основні поняття: управління, соціальне управління, методи соціального управління діяльності, закони управлінської діяльності, соціальні ролі, стратегічні та поточні цілі, корпоративізм, самоуправління.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект XXI. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.

8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.

7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe

2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.

3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnrb.gov.ua.

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями та створити міні-конспект практичного заняття відповідно до його плану.
2. Записати визначення основних понять.
3. Розробити проект умовного закладу соціальної сфери з будь-якою категорією клієнтів, враховуючи процес організації як функцію менеджменту соціальної роботи.
4. Заповнити таблицю про методи соціального управління:

Метод	Характеристика

Питання для аналізу та самоперевірки:

1. Проаналізуйте поняття «самоуправління» у межах самоуправління.

2. Проаналізуйте поняття «моделювання та прогнозування» в соціальному управлінні.
3. Чому необхідна сукупність методів для досягнення ефективного кінцевого результату?
4. Проаналізуйте методи самоуправління та саморозвитку соціальної системи: стан їх використання й можливості більш широкого застосування.
5. Проаналізуйте наукові методи та підвищення їх ролі в соціальному управлінні.
6. Розкрийте необхідність використання сукупності методів для досягнення ефективного кінцевого результату.
7. Методи самоуправління та саморозвитку соціальної системи: стан їх використання та можливості більш ширшого застосування.
8. Наукові методи управління, підвищення їх ролі в сучасному управлінні.

Розробити тестові завдання по темі заняття на відміну від семінарського заняття (мінімум 10 тестів з 5 варіантами відповідей + ключ).
Провести під час одного із занять, перевірити, оцінити.

Написати реферати/ повідомлення з теми заняття:

1. Методи групового прийняття управлінських рішень.
2. Методи оптимізації управлінських рішень.

Тема 5. Цілепокладання в управлінні.

Цілепокладання як основна функція управління, основний засіб впливу і реалізації системного підходу. Конкретність і реальність цілей. Контролюємість реалізації цілей: необхідність достовірної інформації, в тому числі оберненої, яка ставить до відома суб'єкт управління про перебіг управлінського процесу. Узгодження цілей одна з одною та з об'єктивними умовами діяльності та засобами самої організації. Модель комплексу цілей.

Формування «дерева цілей». Особливе значення в цілепокладанні стратегічних цілей, які виражають довгострокові й глобальні інтереси суспільства. Соціальні цілі як генеральні, ті, що визначають всі інші цілі, як головна місія суспільства, яке має забезпечити високу якість життя своїх членів.

Мета: проаналізувати цілепокладання як метод соціального управління; розвивати інтелектуальні здібності, творчість здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, узгодження цілей соціального управління; ознайомлення студентів, майбутніх соціальних працівників, і з розробкою дерева цілей.

План семінарського заняття №7.

1. Поняття цілепокладання в управлінні.
2. Класифікація цілей соціальної системи.
3. Поняття стратегії щодо досягнення цілей.
4. Взаємозв'язок цілей та засобів.
5. Оптимізація в соціальному управлінні.
6. «Дерево цілей» (цілі та підцілі). Модель комплексу цілей.

Основні поняття: управління, соціальне управління, цілепокладання, соціальні ролі, стратегічні та поточні цілі, корпоративізм, самоуправління.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект XXI. 2018 № 4. С. 36-40.

2. Дегтяр А. О., Бородин О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.
8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту. URL:
<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).
9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL:
<http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.

3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.
7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.

13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями та створити міні-конспект практичного заняття відповідно до його плану.
2. Записати визначення основних понять.

Завдання для аналізу і самоперевірки:

1. Проаналізувати методи визначення та узгодження цілей.
2. Проаналізувати, чому саме стратегічні цілі на сьогодні є визначальними.
3. Представити реалізацію принципу «дерева цілей» на власному прикладі або прикладі діяльності певного закладу соціальної сфери.
4. Проаналізувати основні поняття відповідно до теми заняття.

5. Написати есе на тему «Якщо б я був керівником закладу соціальної сфери, то...».
6. Доповнити таблицю: ОСНОВНІ ПРОФЕСІЙНІ РИСИ КЕРІВНИКА

позитивні	негативні
- цілеспрямованість; - усвідомлення необхідності розвитку;	- рутинність праці; - невпевненість; - нездорова внутрішня конкуренція;
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-

Розробити тестові завдання по темі заняття на відміну від семінарського заняття (мінімум 10 тестів з 5 варіантами відповідей + ключ).
Провести під час одного із занять, перевірити, оцінити.

Тема 6. Ціннісний вплив в соціальному управлінні.

Духовне життя людей, стан суспільної та індивідуальної свідомості, інтелектуального життя – важливий системоутворюючий компонент науки управління. Саме вони визначають аналітичні, інформаційні, концептуальні та стратегічні основи управління, які на сьогодні стали визначальними. Зростання ролі таких регуляторів у суспільному житті, як культура, традиції, норми моралі, ідеологія розвинуте мислення – закономірність сучасності та

наслідок підвищення зрілості громадянського суспільства. Ціннісно-моральний аспект у цілепокладанні, його визначальна роль у досягненні цілісності соціальної системи та ефективності політичних підсистем управління. Криза моралі, ідеології, цінностей, духовності – причина та ознака розкладання складної соціальної системи, деградації суб'єктів управління, у першу чергу політичних (держави, політичних партій та рухів, окремих лідерів).

Мета: проаналізувати ціннісний вплив у соціальному управлінні; розвивати інтелектуальні здібності, творчість здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти формуванню ціннісно-морального аспекта в цілепокладанні.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, аналітичних, інформаційних, концептуальних та стратегічних основ соціального управління; ознайомлення студентів, майбутніх соціальних працівників, з аналітичними, інформаційними, концептуальними та стратегічними основами соціального управління.

План семінарського заняття №8.

1. Поняття духовного життя людей.
2. Суспільна та індивідуальна свідомість.
3. Ціннісно-моральний аспект у соціальному управлінні.

Основні поняття: управління, соціальне управління, духовне життя, суспільна свідомість, індивідуальна свідомість, цінності, соціальний працівник, соціальна робота.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-

- менеджменту соціальних ризиків. Інтелект ХХІ. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородин О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
 3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
 4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
 5. Петренко Н. О., Кустрич Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
 6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
 7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.
 8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту. URL:
<http://dSPACE.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).
 9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL:
<http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.

3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.
7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.

13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями та зробити міні-конспект.
2. Записати визначення основних понять.

Завдання для аналізу і самоперевірки:

1. Проаналізувати поняття цінностей у світовій теорії та практиці (оберіть історичний період).
2. Охарактеризувати цінності соціального працівника як фахівця та їх вплив на професійну діяльність.
3. Проаналізувати власну систему цінностей.

Розробити тестові завдання по темі заняття на відміну від семінарського

заняття (мінімум 10 тестів з 5 варіантами відповідей + ключ). Провести під час одного із занять, перевірити, оцінити.

Написати есе на тему: «Система цінностей у роботі соціального працівника» та проаналізувати у вигляді дискусії у межах групи, тобто кожен має розробити питання для дискусії у межах свого есе.

Тема 7. Нормативне регулювання й моделювання в управлінні суспільними справами.

Духовно-моральне, ідеологічне регулювання суспільного життя та нормативні соціальні норми як фіксатори кількісних та якісних параметрів суспільного життя, вектору його розвитку, критеріїв та показників, за допомогою яких він змінюється. Соціальні нормативи як різновид соціальних технологій для характеристики оптимального стану соціального прогресу (чи однієї його із сторін), створених на основі вивчення об'єктивних закономірностей соціального прогресу, його можливостей і потреб. Вони мають чітку кількісну та якісну визначеність, яка є величиною, що характеризує (ідеальну) бажану мету розвитку соціального прогресу. Класифікація соціальних нормативів на різних підставах. Зростання ролі нормативно-ціннісного регулювання в системі управління. Поняття «соціальне моделювання». Зв'язок нормативного регулювання з соціальним моделюванням і прогнозуванням. Комп'ютерні імітаційні моделі. Етапи побудови соціальних моделей.

Мета: проаналізувати нормативне регулювання й моделювання в соціальному управлінні; розвивати інтелектуальні здібності, творчість, здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти формуванню усвідомлення використання соціальних нормативів на різних етапах професійної діяльності.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, різних нормативно-правових актів у соціальному управлінні; сприяти зростанню ролі нормативно-ціннісного регулювання в системі соціального управління.

План семінарського заняття №9.

1. Поняття нормативного регулювання.
2. Поняття соціальної норми, соціального орієнтиру.
3. Зміст нормативного управління (оперативне, стратегічне та нормативне управління).
4. Поняття соціального моделювання та моделі.

Основні поняття: управління, соціальне управління, соціальний працівник, соціальна робота, нормативно-правова база, соціальне моделювання, соціальні моделі, соціальне моделювання.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект ХХІ. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородин О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.

7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.

8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.

7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.

3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnrb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу:
<http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями та зробити міні-конспект.
2. Записати визначення основних понять.

Завдання для аналізу і самоперевірки:

1. Проаналізувати взаємозв'язок нормативного регулювання та ціннісно-морального регулювання.
2. Чому нормативний вплив потребує підкріплення такими сучасними методами управління, як прогнозування й моделювання?
3. Які напрями самовдосконалення нормативного регулювання на сьогодні є пріоритетними?
4. Визначити свій власний перелік соціальних норм та орієнтирів.
5. Доповнити таблицю: УПРАВЛІНЕЦЬ ПОВИНЕН

МЕНЕДЖЕР ПОВИНЕН				
мати	думати	дотримуватися	знати	уміти
- здібності до керівництва;	-стратегічно; -економічно;	- кодексу честі менеджера;	- об'єкт;	- ставити цілі і завдання;
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-

6. Представити графічно взаємодію системи управління та чинників зовнішнього середовища.
7. Скласти алгоритм формування особистого іміджу в організації.

Розробити тестові завдання по темі заняття на відміну від семінарського заняття (мінімум 10 тестів з 5 варіантами відповідей + ключ).

Провести під час одного із занять, перевірити, оцінити.

Написати есе на тему: «Значення нормативно-правових документів у соціальному управлінні» та проаналізувати у вигляді дискусії у межах групи, тобто кожен має розробити питання для дискусії у межах свого есе.

Тема 8. Інформаційне забезпечення соціального управління.

Поняття «інформація» та його роль в сучасному управлінні. Соціальна інформація як орієнтовне знання про соціальну систему, процес забезпечення інформаційних потреб суспільства, важлива частина інтелектуальної власності. Закони і принципи збору, збереження та аналізу інформації. Класифікація інформації за різними ознаками: сферам суспільного життя, джерелам надходження (зовнішня й внутрішня), формам носіїв, видам основних функцій управління. Вимоги до інформації. Циркуляція інформації між об'єктом і суб'єктом управління. Засоби інтенсифікації інформації. Інформаційні технології у процесі інтелектуалізації суспільства. Проблеми адаптації до нових умов життя в інформаційному суспільстві. Використання інформаційного ресурсу в інтересах соціального прогресу й ефективного управління.

Мета: проаналізувати роль інформаційного забезпечення в соціальному управлінні; розвивати інтелектуальні здібності, творчість здібності, пам'ять, увагу, мовлення, уяву, мислення, спостережливість, активність, самостійність студентів; сприяти використанню та аналізу інформації у професійній діяльності.

Професійна спрямованість: формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, уміння використання різних інформаційних технологій у соціальному управлінні; сприяти використанню інформаційних ресурсів у системі соціального управління.

План семінарського заняття №10.

1. Поняття інформації. Поняття соціальної інформації.
2. Класифікація інформації.
3. Вимоги до інформації.
4. Використання інформації в управлінні суспільними системами.
5. Внутрішня та зовнішня інформація.
6. Історичні аспекти інформаційного забезпечення.

Основні поняття: управління, соціальне управління, соціальний працівник., соціальна робота, інформація, соціальна інформація, зовнішня інформація, оперативна інформація.

Література:

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект ХХІ. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені

- Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.
 8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту.
URL:
<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).
 9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL:
<http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.

6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.
7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnrb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями та зробити міні-конспект.
2. Записати визначення основних понять.

Питання для аналізу і самоперевірки:

1. Проаналізувати необхідність обробки інформації за допомогою комп'ютерної техніки, або спростуйте це.
2. Розкрити сутність поняття «інформація» та її значення в сучасних умовах розвитку суспільства.
3. Прокоментувати місце інформації (соціальної) в управлінській діяльності.
4. Проаналізувати необхідність знання законів та принципів зібрання, зберігання та аналізу інформації.
5. Проаналізувати, як використовується інформаційний ресурс у практиці управління соціальними процесами, які особливості цього процесу в українському суспільстві.

Розробити тестові завдання по темі заняття на відміну від семінарського заняття (мінімум 10 тестів з 5 варіантами відповідей + ключ).

Провести під час одного із занять, перевірити, оцінити.

Написати есе на тему: «Актуальність використання інформаційних технологій у соціальному управлінні» та проаналізувати у вигляді дискусії у межах групи, тобто кожен має розробити питання для дискусії у межах свого есе.

Питання до підсумкових модульних контрольних робіт.

1. Соціальне управління як галузь людської діяльності.
2. Об'єкт, суб'єкт та предмет соціального управління.
3. Аналіз понять управління, менеджмент та адміністрування у загальному і вузькому значенні.
4. Поняття «соціальне управління», вимоги до управлінця.
5. Види соціального управління.
6. Функції соціального управління.
7. Історія формування соціального управління.
8. Характеристика різних управлінських шкіл.

9. Основні положення традиційного соціального управління.
10. Нові тенденції соціального управління.
11. Основні характеристики сучасного управління.
12. Закони соціального управління.
13. Поняття «корпоративізму».
14. Закономірності соціального управління.
15. Принципи соціального управління.
16. Поняття методу управління.
17. Організаційно-адміністративні методи управління.
18. Економічні методи управління.
19. Соціально-психологічні методи управління.
20. Методи соціального управління.
21. Поняття цілепокладання в управлінні.
22. Класифікація цілей соціальної системи.
23. Поняття стратегії щодо досягнення цілей.
24. Взаємозв'язок цілей та засобів.
25. Оптимізація в соціальному управлінні.
26. Суспільна та індивідуальна свідомість.
27. Ціннісно-моральний аспект у соціальному управлінні.
28. Поняття нормативного регулювання.
29. Поняття соціальної норми, соціального орієнтиру.
30. Зміст нормативного управління (оперативне, стратегічне та нормативне управління).
31. Поняття соціального моделювання та моделі.
32. Поняття інформації. Поняття соціальної інформації, її класифікація.
33. Вимоги до інформації.
34. Використання інформації в управлінні суспільними системами.
35. Внутрішня та зовнішня інформація.

Перелік питань до заліку із освітньої компоненти «Теорія і практика соціального управління»

1. Поняття «управління». Класифікація процесів управління за класами. Підкласи управління.
2. Соціальне управління. Об'єкт, предмет, форми. Класифікація видів соціального управління. Рівні та форми соціального управління.
3. Поняття менеджменту. Співставлення понять управління та менеджмент. Види менеджменту. Основні поняття науки «управління».
4. Взаємозв'язок управління персоналом та соціального управління. Система соціального управління. Функції та структура управління.
5. Поняття управління як соціального феномену. Категорії соціального управління (організація, O і S управління). Власне управління та підпорядкування.
6. Предмет науки управління. Психологічні особливості управлінської діяльності. Продукт управлінської діяльності. Основні категорії персоналу управління.
7. Етапи (три) розвитку науки управління. Нові підходи щодо розгляду науки управління.
8. Американська, японська, європейська та радянська культури управління.
9. Тенденції розвитку управлінської думки.
10. Психологічні аспекти діяльності керівника.
11. Закони соціального управління.
12. Закономірності соціального управління.
13. Принципи соціального управління.
14. Методи управління. Соціальні методи управління (методи соціального нормування, регулювання, стимулювання).
15. Психологічні методи управління. Економічні методи управління.
16. Організаційно-адміністративні методи.
17. Поняття «самоуправління». Корпоративне самоуправління. Прийоми мотивування працівників.

18. Прогнозування в соціальному управлінні. Функція цілепокладання в соціальному управлінні.
19. Цілі та засоби в соціальному управлінні, їх взаємозв'язок. Вимоги до цілей (конкретність, реальність, контрольованість).
20. Модель комплексу цілей. Моральність в системі соціального управління.
21. Державна ідеологія та моральність. Інтелект та моральність в управлінні.
22. Нормативне регулювання в соціальному управлінні. Соціальні нормативи. Три рівні змісту нормативного регулювання.
23. Соціальні нормативи. Моделювання в соціальному управлінні.
24. Соціальна інформація. Класифікація інформації. Вимоги до інформації.
25. Внутрішня та зовнішня інформація в соціальному управлінні. Інформаційна безпека. Інформаційні технології. Інформаційні ресурси суспільства.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
СТУДЕНТІВ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»**

Рівень	Бали за 12-ти бальною системо ю	Бали за 100- бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)	1	0-25 балів без права перекладання (для екзаменів та заліків)	Студент за допомогою викладача розпізнає управлінські явища на побутовому рівні, розпізнає окремі управлінські терміни.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації і контролю з боку викладача. З допомогою викладача намагається використати набуті знання на побутовому рівні.
	2	26-49 балів	Студент з допомогою викладача одним словом відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача виконати завдання на побутовому рівня.

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	
	3	50-60 балів	Студент із помилками характеризує окремі управлінські поняття та явища. з матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача в тестових завданнях співвіднести термін з його визначенням.

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
Середній рівень знань «3» (репродуктивний)	4	61-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на продуктивному рівні: з допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, означення термінів, правил, законів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі видозміни	Студент уміє правильно обрати й використати необхідні знання для відповіді на проблемні питання; з допомогою викладача за інструкцією уміє виконати прості завдання і усно їх пояснити.

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації	
	5	66-70 балів	Студент з допомогою викладача дає правильне визначення окремих управлінських понять, правил, законів; словесно описує життєві явища, вказує на деякі їх властивості; відтворює всю тему або її основну частину,	Студент уміє правильно виконати завдання, оформлюючи його без висновків; за інструкцією і з допомогою викладача намагається відповісти на складні питання з обґрунтуванням результату, в якому є помилки.

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			ілюструючи відповідь власними прикладами.	
	6	71-74 балів	Студент з допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть управлінських понять та законів, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається співвіднести	Студент уміє правильно вирішити творче завдання, при потребі звертаючись за консультацією викладача, робить правильні обґрунтовані висновки; з допомогою викладача може зробити частковий аналіз і порівняння управлінських явищ побутового рівня, висновки;

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			управлінські явища з їх характеристиками; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	прийняти рішення щодо власних управлінських інтересів і обґрунтувати їх.
Достатній рівень знань «4» (конструктивно варіативний)	7	75-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть управлінських понять та законів.	Студент здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних (типових) ситуацій. Уміє самостійно розв'язувати типові завдання аналіз, порівняння, висновки, при

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
				потребі звертаючись до викладача; користуватися знаннями для розв'язання творчих завдань.
	8	81-85 балів	Студент володіє навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою	Студент уміє користуватися управлінськими законами для вирішення завдань; добирати необхідну додаткову інформацію для виконання типових завдань; аргументовано, посилаючись на закони, правила, пояснювати деякі

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			точку зору.	управлінські процеси, що відбуваються в особистому житті та діяльності окремого об'єкта чи суб'єкта господарювання (підприємства, організації).
	9	86-90 балів	Студент вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали засобів масової	Студент уміє самостійно розв'язувати типові завдання, виправляти допущені помилки; за підказки викладача може розв'язувати завдання, що потребують знання декількох

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			інформації; може з допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	тем; використовувати різні джерела інформації, користуватися додатковим матеріалом; знаходити і висвітлювати практичне значення професійних знань для окремих об'єктів та суб'єктів соціальної роботи.
Високий рівень знань «5» (творчий)	10	91-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати із спеціальною літературою (словники,

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			знання кількох тем; окремі факти, ідеї; його достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	довідники, наукові монографії, науково-популярні журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, графіками, прикладами з життя; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з не зовсім

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
				повним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня.
	11	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні соціальні явища і фактори, виявляючи особисту позицію до них;	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує особисту професійну позицію, узгоджуючи її з загальнолюдським и цінностями.

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	
	12	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє соціальні закони і категорії; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо	Студент самостійно розвиває власні обдаровання і нахили, вміє самостійно здобувати знання, сформулювати проблему і визначити шляхи

Рівень	Бали за 12-ти бальною системою	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
			Теоретичні знання	Уміння
			обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали засобів масової інформації; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	її розв'язання; вести дискусію з конкретного питання; розв'язувати і пояснювати розв'язки завдань високої складності й соціальні явища, користуючись відповідними джерелами інформації.

Рекомендована література

Основна

1. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. Інтелект ХХІ. 2018 № 4. С. 36-40.
2. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціальнокультурною сферою. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 109-113.
3. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
4. Менеджмент соціальної роботи: [навч. посіб.]. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2017. 406 с.
5. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.
6. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. № 1. С. 132-140.
7. Теорія соціального управління. Тексти лекцій для студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, / Укл. : Солдатенко О. І. –

Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. – 104 с.

8. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту.
URL:
<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf> (дата звернення 03.12.2023).
9. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL:
<http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf> (дата звернення 03.12.2023).

Додаткова

1. Бех В., Бех Ю., Попов С. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни: [м-фія]. Запоріжжя : Просвіта. 2012. 571 с.
2. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 389с.
3. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
4. Кузьмін О. Є. Менеджмент: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, О. Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
5. Кузьмін О. Є. Менеджмент: графічна і таблична візуалізація: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, І. С. Процик, С. Б. Романишин, Р. З. Дарміць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 196 с.
6. Лисенко В. В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. Інфраструктура ринку. 2018. №19. С. 251-256.

7. Мазаракі А. А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. А. Мазаракі, О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін.; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
8. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 560 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – вид. 4-е, перероблене і доповнене. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 563 с.
10. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. – 110 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: ДЦССМ, 2004. – 256с.
12. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
13. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера: Навч. посіб. / Передмова Г. О. Шепелюк. – К.: Знання, 2007. – 420с.
14. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.

3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: б.
www.dnpb.gov.ua.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу:
<http://nbuv.gov.ua/>